

Wprowadzenie

Tytuł niniejszego tomu nie do końca precyzyjnie opisuje jego zawartość, gdyż nie wszystkie teksty w nim umieszczone można zaliczyć do kategorii dzienników. Obok klasycznych diariuszy znalazły się tu zapiski datowane o urozmaiconej tematyce i objętości, sporządzane niesystematycznie, przez krótszy lub dłuższy czas, rejestrujące różne wydarzenia, nie tylko własne przeżycia autorów, lecz także relacje osób trzecich. Tego typu świadectwa, bardzo charakterystyczne dla dokumentów „Oneg Szabat”, spisywało wielu autorów, w tym sam Emanuel Ringelblum i jego najbliżsi współpracownicy. Razem z diariuszami tworzą one w ARG pokaźny zbiór dokumentów, ze względu na swój przekaz niezwykle wartościowy. Można przyjąć, że tego typu zapiski były sporządzane bezpośrednio po opisywanych wydarzeniach, mają więc charakter zbliżony do dzienników. Podobnie jak te ostatnie rejestrują fakty bez zbędnych retuszy i przekłamań, wynikających z upływu czasu i rosnącego wraz z nim dystansu. Omawiane świadectwa ze względu na swoją różnorodność i objętość trudno było wyodrębnić jako osobny tom naszej edycji. Wobec tego należało podjąć decyzję o ich umieszczeniu w różnych tomach serii ARG. Niektóre dokumenty zostały dołączone do spuścizn wybranych członków „Oneg Szabat”, np. Racheli Auerbach, Szymona Huberbanda, Pereca Opoczyńskiego, Emanuela Ringelbluma, Hersza Wassera. Inne znalazły się w tomach zawierających materiały dotyczące określonej tematyki, np. getta warszawskiego, Generalnego Gubernatorstwa, kampanii wrześniowej. Starano się, aby teksty (diariusze i zapiski) jednego autora były edytowane w jednym miejscu, ale od tej ogólnej zasady także z różnych powodów niekiedy odchodzono.

Niniejszy tom zbiera dzienniki i zapiski mówiące głównie o getcie warszawskim. Składa się on z dwóch części, pierwsza zawiera dziennik Abrahama Lewina, jeden z najobszerniejszych i najwartościowszych diariuszy zachowanych w Archiwum Ringelbluma. Jego autor należał do wąskiej grupy najbliższych współpracowników „Oneg Szabat”. Dokument wyróżnia się też szczególną cechą – Lewin spisał go w dwóch językach, pierwszą część w języku żydowskim, drugą po hebrajsku. W drugiej części tomu znalazły się teksty różnych autorów, znanych nam z nazwiska i imienia oraz anonimowych. Na specjalną uwagę zasługuje w tym zbiorze diariusz Jechiela Górnego, obejmujący nieregularne zapiski prowadzone od kwietnia 1942 do stycznia 1943 r., dotyczące wydarzeń w getcie warszawskim w przededniu pierwszej akcji likwidacyjnej.

X Wprowadzenie

Największym odkryciem tego tomu są dwa fragmenty dziennika Eliasza Gutkowskiego, które udało się zidentyfikować dopiero podczas prac edytorskich nad tą częścią ARG.

* * *

Na zakończenie chcielibyśmy serdecznie podziękować YIVO Institute for Jewish Research (Żydowskiemu Instytutowi Naukowemu) w Nowym Jorku, a szczególnie jego dyrektorowi Jonathanowi Brentowi za wyrażenie zgody na wykorzystanie materiałów należących do Kolekcji Hersza Wassera (Hersh Wasser Collection – HWC) w postaci transkryptów i przekładów na język polski oraz skanów z mikrofilmów. YIVO Institute for Jewish Research zachowuje wszelkie prawa do tych materiałów.

Tadeusz Epsztein